

Η ΟΠΕΡΑ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ

ΒΑΓΚΝΕΡ

Ο Ρίχαρντ Βάγκνερ γεννήθηκε το 1813 στη Λειψία και πέθανε το 1883 στη Βενετία. Υπήρξε ένα παιδί θεληματικό, ανυπότακτο, φαντασιόπληκτο και σταθερό στις χειμαρρώδεις ορμές του. Στο σχολείο δεν διακρινόταν για την επιμέλειά του, αλλά όταν τον τραβούσε κάτι, το μελετούσε με παραφορά. Έτσι, έμαθε μονομιάς τα ελληνικά, τα λατινικά, τη μυθολογία, την ιστορία.

Όταν θέλησε να πάρει μαθήματα πιάνου, δήλωσε στον καθηγητή του ότι εννοούσε να μάθει τη μουσική με τον δικό του τρόπο και εκείνος τον παράτησε.

Γι' αυτό ίσως ο μουσικός αυτός κολοσσός, δεν κατάφερε να κατακτήσει τεχνικά κανένα μουσικό όργανο. Ο ίδιος μάλιστα είπε: «Σ' όλη μου τη ζωή δεν κατόρθωσα να μάθω να παίζω πιάνο». Φοιτώντας αργότερα στο πανεπιστήμιο, θέλγεται από τη μουσική του Μότσαρτ, του Μπετόβεν, του Βέμπερ και αποφασίζει να επιδοθεί στη τέχνη των ήχων και των ρυθμών, παίρνοντας μαθήματα από τον Βαϊνλινγκ και τον Κύλλερ.

Ακολουθως εργάζεται σαν διευθυντής ορχήστρας στα θέατρα του Μανδεμπούργκ, της Καϊνίξμπεργκ και της Ρίγα και γνωρίζει καλά τα μουσικά του θεάτρου. Το 1838 καταπιάνεται με τη σύνθεση ενός έργου «Ριένζι» κατά τα πρότυπα της ιστορικής όπερας. Γρήγορα όμως αντιλαμβάνεται πως η ζωή, τα ήθη, οι προλήψεις μιας εποχής και ενός τόπου δεν μπορούν να ερμηνευτούν μουσικά και εγκαταλείπει αυτό το είδος για να στραφεί στα μυθολογικά θέματα και να επιδοθεί στη σύνθεση του κύκλου των έργων που θα τον αναδείξουν σαν τον κυρίως δημιουργό του μουσικοδράματος.

Τα μουσικοδράματα του Βάγκνερ, κατά σειρά παραγωγής είναι τα εξής: Ιπτάμενος Ολλανδός ή Πλοίο Φάντασμα, Τανχοϋζερ, Λόενγκριν, το Δαχτυλίδι των Νιμπελούνγκεν που περιλάμβανε αρχικά τρία μέρη που ήταν: Το Χρυσάφι του Ρήνου, τη Βαλκυρία και τον Ζίγκφριντ. Αργότερα, προστέθηκε και τέταρτο, το Ηλιοβασίλεμα των Θεών και έτσι ολοκληρώθηκε η περίφημη Τετραλογία του. Την Τετραλογία ακολουθεί το μουσικόδραμα Τριστάνος και Ιζόλδη, η μοναδική κωμική όπερα, Αρχιτραγουδιστές της Νυρεμβέργης και το μυστηριακό μουσικόδραμα Πάρσιφαλ. Έγραψε επίσης μια ωραία συμφωνική σελίδα, το «Ειδύλλιο του Ζίγκφριντ» όπως και μελέτες στις οποίες εκθέτει τις αισθητικές και φιλοσοφικές του αρχές «το καλλιτεχνικό έργο του μέλλοντος», «Όπερα και Δράμα» και «το ιδανικό του Μπαϋρούτ».

Ένα από τα ευτυχέστερα περιστατικά της πολυκύμαντης ζωής του ήταν η φιλία και η αγάπη που του έδειξε ο βασιλιάς της Βαυαρίας Λουδοβίκος ο Β' και που χάρη στη γενναιοδωρία του πραγματοποίησε, ο Βάγκνερ το όνειρό του και είδε ανεγερμένο το θέατρό του στο Μπαϋρούτ. Ο Βάγκνερ μουσικός, ποιητής και φιλόσοφος μαζί, πετυχαίνει στα Μουσικοδράματά του, μια ένωση

ΘΡΙΑΣΙΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Σώτος Βασιλειάδης

των τεχνών, εξισώνοντας τη μουσική προς το ποίημα συγχωνεύοντας απόλυτα τη μουσική με το δράμα και το δράμα με τη μουσική. Η ορχήστρα ερμηνεύει τις ψυχικές καταστάσεις, υποβάλλει και συμπληρώνει την όλη ατμόσφαιρα και είναι ενεργητικά και κυριαρχικά συνυφασμένη με το φωνητικό μέρος. Το έμμονο θέμα (λαϊτμοτιφ) που επαναλαμβάνει ή αναπτύσσει διαρκώς συντελεί στο να δώσει ενότητα στο έργο. Πολλές συμφωνικές σελίδες από τα μουσικοδράματα του Βάγκνερ παίζονται συχνά στις αίθουσες συναυλιών όπως: οι εισαγωγές «Τανχοϋζερ», «Αρχιτραγουδιστές», τα πρελούδια «Λοενγκριν», «Τριστάνος», «Παρσιφάλ», ή «ο Καλπασμός των Βαλκυριών», «η Γοητεία της Μεγάλης Παρασκευής» κ.α. Ο Βάγκνερ μπορεί να θεωρηθεί σαν ο μεγαλύτερος από τους ρομαντικούς μουσικούς που γνώρισε ο κόσμος. Ο ήχος του μπορεί να χαρακτηριστεί σαν ο πιο υποβλητικός συναγερμός στις ανθρώπινες γενικά, αισθήσεις που τον σάλπισε ένας βαθιά πνευματικός άνθρωπος. Από καθαρά τεχνική άποψη, η Βαγκνερική μουσική δεν μπαίνει στη δραματική υπόθεση ασύνδετη δεν διακόπτει τη συνοχή του έργου δεν σημειώνει κενά, δεν αποσπάει τον ακροατή με λαρυγγισμούς από την πνευματική παρουσία και συνοχή του έργου.

Ο Βάγκνερ είναι ένας από τους μεγάλους εφευρέτες νέων ψυχικών κόσμων και νέων συμβολικών εκφράσεων ζωής, είναι ο καταπληκτικότερος ανακαινιστής δημιουργός του νεότερου θεάτρου και ο μεγαλύτερος πραγματοποιητής του ιδεώδους πάνω στη σκηνή. Το έργο του, μονομερώς εξεταζόμενο, είναι βαθύτατα γερμανικό. Αλλά, στο σύνολό του, υψηλώς ανθρώπινο και παγκοσμίου σημασίας στο βάθος της υποστάσεώς του.

Το πρόσωπο του Βάγκνερ αυλακωμένο με βαθιά χαραγμένες γραμμές ήταν αδύνατο και χλωμό. Αλλά, η ωχρότητα χανόταν μονομιάς μόλις ο ενθουσιασμός ή η αγανάκτηση κυρίευαν τη ψυχή του. Η μύτη γρυπή. Το στόμα προχωρώντας λίγο προς τα μέσα και με τα λεπτά και ειρωνικά χείλη σαν να εξέφραζε έντονα έναν αχόρταστο πόθο. Το πηγούνι με τη μυτερή προεξοχή του, σημάδευε την ενεργητικότητα του χαρακτήρα. Στην όλη φυσιογνωμία του προβάλλει, κυρίαρχο, το πλατύ και ωραίο μέτωπο με το λαμπερό και απέραντο θρόνιασμα της μεγαλοφυΐας του.